

За відмінно-старанну службу на посаді члена ради при попечителі Київського навчального округу з фондушевих справ І. Козачинського було нагороджено орденами Св. Станіслава 3-го і Св. Анни 3-го та 2-го ступенів, чинами надвірного і статського радника, премійовано в розмірі 1500 руб. асигнаціями [3, арк. 29].

Отже, діяльність І. Козачинського як члена ради при попечителі Київського навчального округу з управління фондушевидами справами сприяла збереженню маєтків і примноженню капіталів, прибутки з яких йшли на утримання університету Св. Володимира й закладів освіти округу.

Список використаних джерел

1. Владимирский-Буданов М. Ф. История Императорского университета Св. Владимира. Т. 1. Университет Св. Владимира в царствование императора Николая Павловича. Киев : в Типографии Императорского университета Св. Владимира, 1884. 674, XLII, IV, [4] с.

2. По проекту новых штатов управлений учебных округов. *Сборник постановлений по Министерству народного просвещения*. Т. 7. Санкт-Петербург, 1883. Стр. 2073–2074.

3. РГИА (Российский государственный исторический архив). Ф. 733. Оп. 70. Д. 779. 78 л.

4. ЦДАК України (Центральний державний історичний архів України, м. Київ). Ф. 442. Оп. 68. Спр. 311. Арк. 3–3 зв.

СТРУКТУРА ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ТА ПІДХОДИ ДО ЇЇ ФОРМУВАННЯ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ І ПРАКТИЦІ

Барабус А. А.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
м. Київ, Україна

Васюгіна Т. М.

кандидат педагогічних наук, професор
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
м. Київ, Україна

У статті проаналізовано психолого-педагогічну літературу з проблеми структури громадянської компетентності особистості, охарактеризовано підходи до її формування у педагогічній теорії та практиці. Здійснено аналіз фахових джерел щодо методики формування складових громадянської компетентності різними формами, методами і засобами.

Ключові слова: громадянська компетентність, media, медіаресурси.

The psychological and pedagogical literature on the issue of the structure of the civic competency has been analyzed in the article. The approaches to the competence

formation have been characterized in pedagogical theory and practice. Occupational sources on the topic of the methodology of the components formation of the civic competence due to various forms, methods and ways have been analyzed.

Key words: *civic competence, media, media resource.*

Під час реформування початкової освіти, з урахуванням компетентнісного підходу, відбувається перебудова освітнього процесу, здійснюється його спрямування на особистісний розвиток молодших школярів, формування у них ключових компетентностей та наскрізних умінь. Однією з цих компетентностей є громадянська, що має міждисциплінарний характер і спрямована на соціалізацію особистості, набуття навичок співжиття і співпраці у суспільстві, дотримання соціальних норм і правил.

Визначенню ключових компетентностей у системі освіти різних країн присвятили свої праці такі європейські науковці: Е. Свенік, Р. Данон, П. Вогеліус, Р. Джакку-Сівонен, П. Врігнод, Х'юллер-Солджер, Дж. Пешар, М. Норріс та інші. Структуру компетентності особистості, її відмінності від компетенції, особливості впровадження компетентнісного підходу ґрунтовно досліджували Н. Бібік, В. Байденко, О. Бермус, Н. Кузьміна, О. Савченко, А. Хуторський та інші. Зміст, форми і методи формування громадянської компетентності особистості висвітлили у своїх працях О. Пометун, Р. Даль, Е. Слабунова, В. Зінкратов, Х. Мюнклер та інші.

У Державному стандарті початкової загальної освіти зазначено, що «громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність у житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, уміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов'язаних з різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров'я і збереження здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя» [2].

У Концепції Нової української школи стверджується, що «соціальна та громадянська компетентності включають усі форми поведінки, потрібні для ефективної та конструктивної участі у громадському житті, в сім'ї, на роботі; вміння працювати з іншими на результат, попереджати і розв'язувати конфлікти, досягати компромісів; повагу до закону, дотримання прав людини і підтримку соціокультурного різноманіття» [3].

Разом з тим, у Концепції Нової української школи поняття «громадянська компетентність» визначено як «інтегративну якість особистості, що дозволяє їй усвідомлено, відповідально і ефективно користуватися громадянськими правами і свободами, виконувати обов'язки громадянина, займати активну громадянську позицію, поділяти цінності демократичного суспільства, бути патріотом своєї батьківщини, шанобливо ставитися до народів і культур інших країн» [3].

Установлено, що згідно з Концепцією розвитку громадянської освіти в Україні складовими громадянської компетентності є: громадянські знання

(формування уявлень про форми і способи життя і реалізації потреб та інтересів особистості в політичному, правовому, економічному, соціальному та культурному просторі держави); громадянські вміння та досвід (участь в соціально-політичному житті суспільства і практичне застосування знань); громадянські чесноти (норми, установки, цінності й якості, притаманні громадянинові демократичного суспільства) [4].

Таким чином, спираючись на зазначене вище, можна виділити такі компоненти громадянської компетентності здобувача загальної середньої освіти: мотиваційний компонент (учні проявляють інтерес до культури своєї країни, її традицій, звичаїв; виявляють бажання вивчати їх; вмотивовані до ефективної та конструктивної участі у громадському житті); когнітивний компонент (учні знають про права і обов'язки громадянина; знайомі з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу; розуміють необхідність дотримання прав людини і підтримку соціокультурного різноманіття); практичний компонент (учні вміють співпрацювати з іншими особами для досягнення спільної мети; проявляють активність в житті класу і школи; вміють діяти в конфліктних ситуаціях, пов'язаних з різними проявами дискримінації; ідентифікують себе як громадянина України; виявляють повагу в спілкуванні один до одного та до інших національностей).

Для формування зазначених вище компонентів громадянської компетентності під час освітнього процесу доцільно проводити виховні заходи на такі теми: «Ми – українці», «Дитяча праця і права дитини», «Ми всі – єдина сім'я» тощо. Також у рамках вивчення дисципліни «Я досліджую світ» учням можна запропонувати такі теми для проєктної роботи: «Символи моєї держави», «Українці закордоном», «Юні українці-винахідники», «Легенди нашого краю» тощо [5].

Цінною, на нашу думку, формою розвитку громадянської компетентності є екскурсії історичними місцями, вивчення пам'яток історії. Під час такого заходу учні мають можливість провести паралелі між тим, що вони вивчають у класі з навколишньою дійсністю, тобто отримати більш цілісну картину світу. Така форма організації освітнього процесу викликає інтерес в учнів, а використання органів чуття збагачує особистий досвід і надає можливість засвоїти більший обсяг навчального матеріалу, ніж традиційна форма відтворення почутого та прочитаного.

Не менш важливими у процесі формування компонентів громадянської компетентності є робота з різними видами медіа. Ефективними є такі медійні ресурси як: фотоілюстрації, анімаційні фільми, рекламні ролики, сюжети новин, пісні у поєднанні з груповою та парною роботою (вправа «Світове кафе», «Підбір парних карток» тощо) [1]. Для роботи з фотографіями, наприклад, можна підібрати такі завдання, як написання оповідання за фотографією, підбір фотографії до тексту, інсценізація діалогу за фотографією. Під час використання пізнавальних мультфільмів доцільно запропонувати учням скласти розповідь від імені одного з «неживих» предметів, що фігурують у мультфільмі, створити комікси на основі побаченого, інсценувати продовження, написати твір про улюбленого героя мультфільму тощо.

Інтерактивною формою роботи на уроці з використанням медіаресурсів є створення ментальних карт. Вони можуть бути застосовані як безпосередньо на занятті (постановка проблемного питання, обговорення, пояснення нового матеріалу, закріплення знань, проведення опитування, робота за готовим алгоритмом дій чи правилом тощо), так і у підготовці самостійного (домашнього) завдання (індивідуально або в групі), або під час робіт, пов'язаних з організацією проєктно-дослідної діяльності учнів, а також як матеріали для підготовки до олімпіад, конкурсів і в умовах дистанційного навчання тощо.

Отже, для формування в учнів громадянської компетентності доцільним є проведення виховних заходів й екскурсій, виконання проєктної та краєзнавчої роботи, використання під час уроків медіаресурсів.

Список використаних джерел

1. Васютіна Т. М. Формування у студентів навичок ефективної співпраці у процесі роботи з різними видами медійних ресурсів соціального та природничого змісту. *Психологічний і педагогічний дискурс: наукові записки вчених : збірник матеріалів конференції* [за заг. ред. проф. Т. О. Олефіренка]. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020.

2. Державний стандарт початкової освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р., № 87). URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/prozatverdzhennyaderzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>

3. Концепція Нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

4. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні. URL: <http://osvita.khpg.org/index.php?id=976003974>

5. Формування громадянської компетентності учнів загальноосвітніх навчальних закладів у відповідно до вимог нових державних освітніх стандартів [Укладач Н. М. Степанова]. Черкаси: Видавництво Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради, 2014. 44 с.

ЕВОЛЮЦІЯ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ У РОЗРОБЛЕННІ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНИХ ПРОГРАМ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Бєляєв С. Б.

доктор педагогічних наук, доцент

КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради
м. Харків, Україна

У статті доведено, що зміни в методологічних підходах до визначення змісту освітньо-професійних програм підготовки фахівців з різних спеціальностей забезпечують неперервний процес удосконалення якості вищої освіти. Вибір методологічних підходів обумовлюється змінами освітніх парадигм